

معماری پایدار در ایران

گامی بزرگ در جهت توسعه پایدار

شرکت مهندسی مساحت آفره

تهران - تابستان ۱۳۹۱

www.a2plus.ir

www.m2d.ir

معماري پايدار در ايران	نام مستند :
عمومي	دامنه کاربرد :
دارا گلبن	تهيه کننده :
۵	تعداد صفحات :
نسخه ۱	ويرايش :

معماری پایدار

یکی از مباحث مطرح امروزی در حوزه معماری در ایران "معماری پایدار" می باشد. واژه ای که البته هنوز برای برخی نامأنوس و ناشناخته است و حتی برای یک مهندس معمار نیز معنا و مفهوم این عبارت را می بایست با مثالهایی از معماری سبز، استفاده از مصالح طبیعی و امثالهم روشن و مشخص نمود. البته برای شروع خوب است ابتدا به ارتباط "پایداری" و "معماری" و نسبتی که با یکدیگر دارند بپردازیم و بعد از آن (در مقالات بعدی) وضعیت آن را در ایران سال ۲۰۱۲ بررسی کنیم.

مبحث اصلی معماری پایدار و استفاده از مصالح مناسب طبیعی و شناخت و بکارگیری آن با افزایش نیاز به انرژی در دنیا مطرح شده که این روزها مباحثی مانند بهره وری مناسب و Energy Saving از مباحث داغ روز در دنیا می باشد. اهمیت استفاده از انرژی های طبیعی برای همه علی الخصوص سازندگان ساختمان ها و مجموعه های بزرگ و بهره برداران در حال آشکار شدن می باشد و مسلماً استفاده از منابع طبیعی مولد انرژی مانند انرژی خورشیدی، باد، زمین گرمایی و غیره در ساختمان ها و استفاده از مصالح مناسب و چیدمان و طرح معماری در این مقوله بسیار حائز اهمیت خواهد بود.

شکل ۱- نمونه بادگیر در شهر یزد

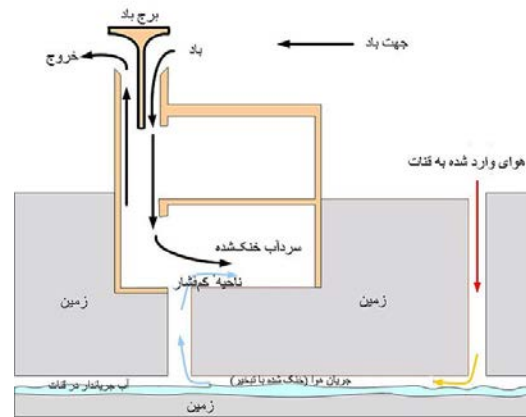
بدون در نظر گرفتن اینکه «معماری چيست» به سادگی می توانیم درک کنیم که معماری می کوشد خودش را در قالب موضوعات اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و غیره تعریف کند و به آن موضوع مفهومی هنری القا نماید. زمانی که واژه "پایداری" در معماری مطرح می شود استفاده از آن به مانند یک افزودنی جدید به یک مبحث سنتی جا افتاده است که به آن معنی خاص و جدیدی و گاهاً ناآشنا برای اهل فن می دهد! این معنا و مفهوم جدید با استفاده از مفاهیم مربوط به اکولوژی فرم ها، تکنیک ها، ساخت و سازها، ایده ها را توجیه می کند. درک مفاهیم و موضوعات ذکر شده بالا از ارتباط سیستماتیک «معماری» و «پایداری» مستلزم وجود یک نظام پایه ای و مهندسی در ایران می باشد که متأسفانه در حال حاضر دید جامعه معماری معاصر در ایران استفاده از واژه «پایداری» و ورود آن به حوزه کاری معماری را به دلیل ضعف در درک مفاهیم و مزایای آن دلیلی بر ضعف در طراحی می دانند! در صورتیکه در بحث معماری سنتی واقعی در ایران استفاده از مصالح طبیعی الهام بخش طرح های اجرا شده بسیاری از بزرگان معماری ایرانی بوده است. (معماری سنتی یزد و یا شاهکارهایی که در اصفهان میبینیم).

متأسفانه معماران معاصر ایرانی عمدتاً به دلیل عدم توجه بخش دولتی به هنر و معماری دچار سردرگمی شده اند و نهایتاً در پاسخ به نیاز بازار که گرایش به غرب زدگی در آن به چشم می خورد به کپی برداری از معماران مدرن اروپایی کرده اند. در صورتیکه با استفاده از چهارچوب های اصلی معماری سبز یا پایدار و پرورش و گسترش فرهنگی آن میان معماران خوش فکر ایرانی می توان تأثیرات بزرگی را روی ساختار و نتیجه کار معماران ایرانی مشاهده نمود.

به عنوان مثال در این رابطه میتوان از معماری بادگیرهای ایرانی نام برد. همانگونه که می دانید بادگیرها برجهایی هستند که برای تهویه بر بام خانهها ساخته می شود. بادگیر را همچنین بالای آب انبارها و دهانه معدن ها برای تهویه می سازند. در خانهها هوای خنک از بادگیر، که نوع ابتدایی تهویه مطبوع به شمار می رود، به اتاق های طبقه همکف یا زیرزمین ها فرستاده می شود. بادگیر از عناصر و سمبل های معماری ایرانی هستند ولی امروزه در بسیاری از کشورهای خاورمیانه استفاده می شوند. بادگیر معمولاً چهارگوش است و در دیوارهای چهارگانه آن چند سوراخ تعبیه شده است. درون بادگیر با تیغهها و جدارهایی که از خشت یا چوب و خشت ساخته شده است.

شکل ۳ - بادگیر چیقی در شهر سیرجان

شکل ۲- نحوه کار بادگیر

شناخت درست صفات مصالح و استفاده بجا از مصالح طبیعی جزء اصلی این موضوع می باشد که نه تنها به پایداری طرح کمک می کند بلکه قبل از آن، به مانند تمرین های ذهنی در محاسبات ریاضی است که دانش آموزان در دبستان پیش از استفاده از ماشین حساب می بایست یاد بگیرند.

شناخت مواد و مصالح از الزامات کار دانشجویان معماری و معماران بوده تا ارزش سیر تکامل عقلایی را نسبت به استفاده از ابزار در خود پرورش دهند و آن را نمایان سازند. به عبارت دیگر فکر کردن و یادگیری اصول و شناخت مصالح طبیعی و به کار بستن آنها در طرح ها ، تقدم تخیل عقلانی را بر تکنیک های مدرن محاسباتی نشان می دهد . به قول استاد محترم آقای مهندس نادر تهرانی :

"اگر معماری را چیزی می بینیم که ذاتاً با ساختمان سازی در ارتباط است، مصالح و نحوه ترکیب آن ها باهم همان نقشی را دارند که DNA در رسیدن به یک ساختار سلولی دارد."

مسئله در معماری، شیوه رسیدن به یک ساختار است که عناصر تشکیل دهنده آن را مصالح تشکیل می دهند؛ به تعبیری معماری بدون درک هوشمندانه از نحوه رفتار مصالح و تکنولوژی اعتباری ندارد. در عوض دگرگونی ابزار و متدهای ترکیب و چیدمان مصالح پایه گفتمان و نو آوری را در معماری تشکیل می دهد.

معمار باید نسبت به ویژگی های ذاتی و رفتاری مصالح مانند استحکام، عکس العمل مقابل شرایط جوی متفاوت و بازگشت نور و غیره اشراف کامل داشته باشد. کاملاً مانند آشنایی و تسلط یک نویسنده به الفبا !

راه دیگری که می توان با استفاده از آن مفهوم معماری پایدار را در ایران پرورش داد، ایجاد انگیزه با توجیه مفهوم توسعه یا به عبارت دیگر "توسعه پایدار" در معماری می باشد. محدود نکردن طراح و سبک طراحی یا به عبارت خودمانی امضاء معمار به یک محدوده جغرافیایی از مسائلی است که معماران ایرانی با افق های بازی که در دنیای امروز (عصر ارتباطات) پیش رو دارند می توانند با بکارگیری مفاهیم اصلی و استفاده از مصالح طبیعی در کار، پیشرفت های قابل توجهی را داشته باشند.

سبک معماران بزرگ علی الخصوص کسانی که خواهان ثبت اثری ماندگار هستند را می توان سبکی بین المللی و آزاد از چار چوب و محدودیت های جغرافیایی نام برد. ایجاد ارتباط پارامتریک در طراحی و در عین حال توجه به ماندگاری منجر به خلق آثار ماندگار بین المللی می گردد. در اینجا منظور از ماندگاری و پایداری در واقع همان تکامل ماندگار فضایی و تجربی ما با جهان پیرامون خود (محیط پیرامون خود) است که در واقع همه چیز است!

آینده معماری در ایران با توجه به آنچه در دهه اخیر در دنیا اتفاق افتاده پر از قابلیت های تازه و غیر منتظره خواهد بود. آینده معماری در چهار چوب دیسپلین های فعلی بسیار آسیب پذیر بوده و در صورتیکه روشهای طراحی معماری با رویکرد استفاده بهینه از فضا، نور و انرژی و استفاده از مصالح طبیعی رعایت نگردد و به روش های فعلی انجام شود باعث خواهد شد از معماری خلاقانه در ایران فاصله بگیریم.

منابع:

دارا گلین - تابستان ۱۳۹۱

نادر تهرانی - متن مصاحبه با مجله معماری و شهر سازی

مجله ساینتیفیک آمریکا - عنوان مقاله : معماری در ایران